

Seria Policy Brief cuprinde texte bazate pe surse publice. Opiniile exprimate reprezintă punctele de vedere ale autorilor.

Republica Moldova după alegerile parlamentare din noiembrie 2014: Stagnare sau integrare europeană?

Ileana Racheru

La 30 noiembrie 2014 au fost organizate alegeri legislative în Republica Moldova. Rezultatele scrutinului au arătat că 5 partide au reușit să treacă pragul electoral: PSRM (20.5% - 25 mandate), PLDM (20.16% - 23 mandate), PCRM (17.48%-21 mandate), PD (15.8% -19 mandate), PL (9.67% - 13 mandate)¹. Într-o declarație de presă transmisă după încheierea scrutinului, Jan Petersen, șeful misiunii OSCE de observare a alegerilor din Republica Moldova, a declarat că „într-un context politic divizat alegerile au fost administrate în mod profesionist”² și a subliniat existența unor probleme în ceea ce privește transparența surselor de finanțare a partidelor politice și modul în care televiziunile private au redat informații cu privire la candidați și procesul electoral. Numărul de mandate acumulate de partide pro-europene(55) a oferit perspective pentru crearea unei majorități parlamentare pro-europene, dar este insuficient pentru alegerea președintelui. La 23 ianuarie 2015, după 7 săptămâni de negocieri, la Chișinău a fost creată o coaliție minoritară a PLDM și PD (susținută de PCRM), situație care a semnalat eșecul în crearea unei majorități pro-europene care să includă și PL. Deși, acordul de constituire a *Alianței Politice pentru o Moldovă Europeană* menține cel puțin formal dezideratul cu privire la integrarea europeană a Republicii Moldova, noua coaliție a fost primită cu rezerve sau criticată dur de vocile proeminente ale societății civile³ și presei de la Chișinău⁴. Experții au pus

¹ Partidul Socialiștilor din Republica Moldova(PSRM), Partidul Liberal Democrat din Republica Moldova(PLDM), Partidul Comuniștilor din Republica Moldova(PCRM), Partidul Democrat(PD), Partidul Liberal(PL); Alegerile parlamentare în Moldova din 30 noiembrie 2014, *Alegeri.md*, accesat la 5.02.2015.

² *Elections in Moldova were generally well administered, in a campaign influenced by geopolitical aspirations, say international observers*, 1.12.2014, <http://www.osce.org/odihr/elections/128526>, accesat la 21.01.2015.

³ Igor Boțan în *Ce cuprinde acordul guvernării minoritare?*, Radio Europa Liberă, 26.01. 2015, <http://www.europalibera.org/content/article/26814457.html>, accesat la 26.01.2015.

sub semnul întrebării procesul de integrare europeană a Republicii Moldova sau au vorbit despre faptul că progresele în parcursul pro-european vor fi condiționate de hotărârile lui Vladimir Voronin, liderul comuniștilor, reconvertit la opțiunile pro-europene. Viitorul Republicii Moldova este incert în condițiile în care Vladimir Voronin a anunțat că partidul său nu va vota un guvern condus de premierul în exercițiu, Iurie Leancă, candidatul propus de coaliția PLDM-PD. Mihai Ghimpu a declarat că Partidul Liberal va decide dacă susține sau nu un cabinet Leancă II în funcție de componența acestuia.

Contextul în care s-a desfășurat procesul electoral, durata negocierilor și crearea unei coaliții cu viitor incert arată faptul că Republica Moldova se află în fața unei opțiuni cruciale care înseamnă stagnarea în situația actuală a reformelor foarte limitate sau relansarea acestora, ca unică perspectivă de a obține un parcurs european.

Cine a câștigat alegerile din Republica Moldova?

Rezultatele alegerilor în funcție de numărul de voturi

O citire mai atentă a rezultatelor scrutinului arată că partidele pro-ruse s-au susținute informal de Moscova au câștigat alegerile de la 30 noiembrie. PCRM, PSRM, PCRM (Partidul Comunist Reformator) și Blocul Electorat Mișcarea pentru Uniunea Vamală au acumulat împreună 741.083 voturi spre deosebire de pro-europeni care au strâns 729.208 sufragii⁵. Rezultatele alegerilor de la 30 noiembrie pot fi văzute și ca o consecință a unei inginerii electorale menită să favorizeze forțele pro-europene care a însemnat: scindări și imposibilitatea creării unei coaliții pre-electorale între forțele pro-ruse, creșterea pragului electoral de la 4% la 6% pentru partide și eliminarea din cursa electorală a Partidului Patria. În 2014, din PCRM s-a desprins PCR, care a acumulat aproape 5% din voturi, nereușind să depășească pragul electoral de 6%. După cum susține, Vladimir Voronin, PCR a fost creat special pentru a lua o parte din voturile PCRM⁶, cel mai probabil alegătorii în vârstă care au votat cu PCR nu și-au dat seama

⁴ Monstruoasa coaliție sau cum anti-europenii au preluat puterea în Moldova, *Timpul*, 24.01.2015, <http://www.timpul.md/articol/monstruoasa-coaliie-sau-cum-anti-europenii-au-preluat-puterea-in-moldova-68856.html>, accesat la 26.01.2015

⁵ Alegerile parlamentare în Moldova din 30 noiembrie 2014, *Alegeri.md*, accesat la 5.02.2015.

⁶ Primul interviu al lui Vladimir Voronin pentru TIMPUL: „Aș vrea să fie deschise hotărârile cu toate țările din UE și UV”, *Timpul*, 25.12.2014, <http://www.timpul.md/articol/primul-interviu-al-lui-vladimir-voronin-pentru-timpul-a-vrea-sa-fie-deschise-hotararile-cu-toate-arile-din-ue-i-uv-67851.html>, accesat la 21.01.2015.

că de fapt îl confundă cu PCRM. Partidul Patria, PSRM și PCRM au refuzat să încheie alianțe pre-electorale, deși aveau deziderate politice similare. În plus Vladimir Voronin a dat un interviu în care i-a criticat dur pe Igor Dodon și Renato Usatîi cu doar o săptămână înainte de scrutin.

Rusia și rezultatele alegerilor din R. Moldova

Chiar dacă forțele politice pro-ruse nu au obținut majoritatea parlamentară și nu vor forma guvernul de la Chișinău, faptul că Moscova a reușit să propulseze în cursa electorală un candidat necunoscut, care în doar câteva luni a acumulat 10% în sondaje este o dovadă clară că evoluțiile politice de la Chișinău nu depind doar de deciziile locale. Este un semnal de alarmă care pune sub chestiune independența reală a Republicii Moldova la 24 de ani de la proclamarea acesteia. Chiar dacă Partidul Patria și Renato Usatîi au fost eliminați din cursa electorală, strategia Rusiei de a avea un pion important în parlamentul de la Chișinău a reușit prin Igor Dodon și PSRM. Doar ingineria electorală realizată la Chișinău a permis partidelor pro-europene să obțină majoritatea parlamentară, iar Moscova are încă suficiente instrumente prin care poate influența evoluțiile politice și opțiunile externe ale Republicii Moldova. Dincolo de instrumentul tradițional al separatismului transnistrean sau găgăuz, Moscova a reușit foarte bine să construiască pârgii de *soft power* prin care poate controla deciziile politice de la Chișinău: „Ei s-au infiltrat, inclusiv acaparând mințile liderilor politici de dreapta de la Chișinău. Au fost multiple operațiuni speciale de compromitere a liderilor de la Chișinău, inclusiv prin oferirea unor scheme dubioase economice. Eu le-am spus din start: fiți atenți că aici n-o să vină cu tancurile, o să vină cu oferte generoase, să faceți un „deal”, să faceți ceva bani din energetică. Eu cred că unii din liderii de la Chișinău de astăzi, de dreapta, naționali, proeuropeni, sunt profund ancorați în Rusia. Și asta e pericolul...”⁷.

Un alt element care arată vulnerabilități ale Republicii Moldova în fața influenței rusești este și modul în care au fost folosite instituțiile care au ca atribuții realizarea actelor de justiție. Excluderea Partidului Patria și a lui Renato Usatîi a arătat deficiențe în funcționarea procuraturii de la Chișinău, realitate demonstrată în primul rând de faptul că acțiunile acesteia par discreționare, în condițiile în care este puțin probabil ca partidul lui Usatîi să fie singurul

⁷ Ion Sturza, fost premier: Rușii au acaparat mințile liderilor politici de dreapta de la Chișinău, Digi 24, 4.01.2015, <http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Extern/Europa/Ion+Sturza+Rusii+manipulare+lideri+politici+proeuropeni>, accesat la 25.01.2015

care a primit finanțare din Federația Rusia iar presa a dezvăluit că și alte partide au surse locale de finanțare care ridică semne de întrebare⁸. Înlăturarea din cursa electorală a acestui partid cu doar câteva zile înainte de data programată pentru desfășurarea scrutinului indică o strategie menită să nu permită noi tentative de intrare în cursa electorală a lui Usatfi (pentru a preveni o situație asemănătoare celei din septembrie 2014 când partidul PARUS, susținut tot de Usatfi, nu a fost înregistrat în timp util pentru a putea participa la cursa electorală).

Imposibila coaliție de guvernare

Orgolii personale în lupta pentru putere

Faptul că negocierile pentru formarea unei coaliții de guvernare pro-europene au eșuat se explică prin factorii personali, negocierile dure pentru împărțirea controlului asupra puterii și modul în care liderii și oligarhii partidelor respective percep relația cu electoratul după obținerea unei majorități parlamentare.

Factorii personali țin de animozitățile dintre liderii partidelor pro-europene și de experiența de socializare cu Vladimir Voronin. Cei mai importanți actori ai scenei politice din Republica Moldova au animozități personale vechi sau sunt foști comuniști și oficiali ai aceluiași partid. Între Vlad Filat, finanțatorul PLDM și Vladimir Plahotniuc, sponsorul PD au existat conflicte mai vechi. Cel mai important conflict a avut loc în 2013 și s-a soldat cu demiterea din funcția de premier (V. Filat) și din cea de spicher⁹ al parlamentului (V. Plahotniuc) în urma instrumentării unor coaliții conjuncturale cu PCRM. Presa finanțată de cei doi publică frecvent articole critice la adresa adversarului personal și a partenerului de guvernare. Marian Lupu a fost membru PCRM și spicher al parlamentului în timpul guvernării comuniștilor. Vladimir Plahotniuc și-a construit cea mai mare parte a averii în perioada guvernării PCRM. Este puțin probabil ca funcțiile și afacerile deținute de acesta să nu fi beneficiat de protecția politică a PCRM.

Negocierile dure pentru împărțirea puterii arată faptul că în Republica Moldova politicul este subordonat intereselor de afaceri, că politicienii de la Chișinău percep funcțiile politice sau administrative, în primul rând ca pe un mijloc de realizare a intereselor personale

⁸ “Cât costă fotoliul de deputat? Cele mai scumpe mandate revin PDM – 1,8 mln. lei și PLDM – 1,6 mln. de lei”, 10.12.2014, <http://anticoruptie.md/investigatii-jurnalistice/cat-costa-fotoliul-de-deputat-cele-mai-scumpe-mandate-le-revin-pdm-18-mln-lei-si-pldm-16-mln-de-lei/#sthash.ebqwjbwK.dpuf>, accesat la 20.01.2015.

⁹ Denumirea funcției de președinte al parlamentului din Republica Moldova.

ale membrilor sau finanțatorilor partidului din care provin și nu ca pe o profesie în slujba cetățenilor. Cel mai evident exemplu în acest sens este faptul că PD și PL nu au putut renunța la un minister care primește sume importante de la buget (portofoliile vehiculate au fost cele de la Economie, Finanțate sau Transporturi) în schimbul creării unei coaliții pro-europene. Relația cu electoratul este redusă de liderii politici de la Chișinău doar la interacțiunea minimă în anii electorali și la organizarea unor manifestații de susținere a deciziilor adoptate de guvern.

Partidul Liberal

Presa și analiștii politici de la Chișinău au acreditat ideea că Mihai Ghimpu a formulat direct sau indirect mai multe pretenții în schimbul participării liberalilor la guvernare: funcția de președinte al Republicii Moldova, un minister cu fonduri importante de la buget (Economiei, Finanțelor sau Transporturilor) sau funcția de procuror general. De asemenea, analiștii de la Chișinău au acreditat ideea că Mihai Ghimpu solicită din partea celorlalte două partide pro-europene garanții că Dorin Chirtoacă va avea o funcție importantă după alegerile locale din 2015. Chirtoacă a câștigat la limită ultimele alegeri pentru funcția de primar, iar Igor Dodon a anunțat că intenționează să candideze din nou. Percepția populației despre primarul în funcție nu este una bună, iar șansele să piardă alegerile sunt mari. În plus, Dorin Chirtoacă a renunțat la mandatul de parlamentar obținut în urma scrutinului din noiembrie 2014, pentru a se dedica activităților de la primărie. Percepțiile electoratului despre Chirtoacă ar putea fi influențate și de faptul că negocierile pentru crearea coaliției de guvernare au durat foarte mult timp (alimentând presupuneri că partidele pro-europene nu se înțeleg cu privire la distribuirea controlului asupra resurselor publice). Trebuie notat și faptul că partidul lui Igor Dodon a obținut cele mai multe voturi la alegerile parlamentare.

PL a solicitat funcția de procuror general în schimbul renunțării la toate cele trei poziții importante din stat. Această cerință poate fi interpretată fie prin dorința lui Mihai Ghimpu de a asigura o funcție importantă pentru nepotul său sau prin intenția de a asuma o poziție din care să implementeze cel puțin reforme minimale în justiție, pentru a se putea distanța de imaginea de corupți a lui Vlad Filat și Vladimir Plahotniuc. Însă după ce experții de la Chișinău au avansat ipoteza obținerii unor garanții pentru Chirtoacă, Mihai Ghimpu a declarat că „noi[Partidul Liberal] am spus că ne dorim ca Procuratura să fie depolitizată. Să facem ca în

Ucraina. La noi fiecare are cumetri, prieteni. E nevoie să aducem un cetățean străin să ne ajute”¹⁰.

O chestiune interesantă este faptul că liderii PL nu au luat în considerație prevederile legislației în vigoare cu privire la procedura prin care se poate schimba procurorul în funcție. Mandatul actualului procuror se încheie în 2018. Faptul că liderii PL au cerut funcția de procuror indică fie necunoașterea de către aceștia a procedurii de înlocuire a acestuia, situație care indică că cei doi au venit la negocieri cu temele nefăcute sau intenția de a beneficia de o funcție care să le permită să negocieze actele guvernării dintr-o poziție importantă. Situația mai poate fi interpretată și ca o izbucnire disperată a lui Mihai Ghimpu, care după ce nu a obținut unul dintre ministerele cu buget important sau funcția de președinte a încercat să aducă în dezbaterile publice un instrument cu care să șantajeze PLDM și PD.

Refuzul de a participa la guvernare sau de a susține un guvern minoritar al celorlalte două partide pro-europene, l-ar putea costa la Mihai Ghimpu și o parte din banii proveniți din afacerile familiei. Presa de la Chișinău a dezvăluit că firmele familiei Ghimpu „au câștigat în ultimii ani contracte de sute de milioane de lei cu statul”, prin de rularea unor proiecte cu instituții subordonate primăriei din Chișinău¹¹.

În situația în care guvernarea susținută în termeni nedefiniți de PCRM va avea ca efect cooptarea la guvernare a comuniștilor sau deraierea cursului pentru integrarea europeană, PL și Ghimpu ar putea fi considerați responsabili de către electorat. În plus, Ghimpu nu permite apariția unor opțiuni de opinie alternative în cadrul partidului, iar acest lucru a avut deja ca efect scindarea și apariția Partidului Liberal Reformator în 2013. Situația a arătat că partidul poate fi ușor trecut sub controlul lui Vlad Filat. Ghimpu are în prezent un as în mânecă reprezentat de menținerea lui Iurie Leancă în funcția de premier (puțin probabil) prin votul liberalilor. Un nou cabinet condus de Leancă ar fi un afront pentru Vlad Filat, dar ar însemna și un parteneriat (probabil fără termeni concreți cu PL). Presa a acreditat ideea că în PLDM există un grup disident, format din 8 parlamentari, constituit în jurul lui Iurie Leancă. Trebuie menționat și faptul că Leancă s-a arătat dispus să implementeze măsuri anti-corupție și a anunțat contractarea unei echipe de experți străini care să investigheze afacerile nebuloase care au dus la pierderile

¹⁰ Ghimpu, după negocieri cu PLDM Și PD: Vrem să aducem procuror un cetățean European, Independent. md, 14.01.2015, <http://independent.md/ghimpu-dupa-negocieri-cu-pldm-si-pd-vrem-sa-aducem-procuror-un-cetatean-european/#.VLeIwtKsVWI>, accesat la 15.01.2015.

¹¹ Afacerile de familie Și interesele ascunse ale noilor deputați (II). Business-urile pro-europenilor, Ziarul de gardă, 18.12.2014, <http://www.zdg.md/editia-print/investigatii/doc-afacerile-de-familie-si-interesele-ascunse-ale-noilor-deputati-ii-business-urile-pro-europenilor>, accesat la 6.02.2015.

financiare înregistrate de stat la Banca de Economii a Moldovei(BEM)¹². Eventuale reforme și investigații în sistemul bancar ar intra în coliziune cu interesele de afaceri ale lui Vlad Filat. Presa de la Chișinău a susținut că alegerea lui Ilan Shor la șefia consiliului Băncii de Economii s-ar fi făcut cu acordul lui Vlad Filat. Ilan Shor este considerat ca fiind unul dintre autorii tranzacțiilor nebuloase de la BEM¹³.

Partidul Liberal Democrat din Republica Moldova

Pentru PLDM și liderul său o coaliție cu PCRM nu este de dorit pentru că aceasta ar fi controlată de rivalul lui Filat, Plahotniuc. Ultimul și Marian Lupu îi cunosc foarte bine pe comuniști și ar putea negocia actele guvernării fără a lua în considerație opțiunile PLDM. Într-o coaliție care ar fi inclus și Partidul Liberal, Filat ar fi putut să contrabalanseze acțiunile PD. O coaliție cu PCRM este și puternic criticată de analiștii politici cei mai influenți de la Chișinău și nu ar fi bine primită de electoratul liberal-democraților. Faptul că în partidul susținut de Filat au apărut grupuri cu potențial dizident semnalează tentative de distanțare față de practicile de corupție ale clasei politice moldovenești și arată că finanțatorul nu are un control total asupra membrilor partidului. În același timp, este puțin probabil ca Iurie Leancă să formeze o fracțiune a PLDM din cauza lipsei sprijinului financiar.

Partidul Democrat

Principalul finanțator al Partidului Democrat, Vladimir Plahotniuc ar prefera o coaliție cu PCRM pe care îl poate controla foarte ușor. Marian Lupu, principala figură politică a PD ar prefera o coaliție cu liderul PCRM, pe care îl cunoaște prin experiența de membru al partidului comuniștilor, dar și pentru că Mihai Ghimpu are o antipatie personală deschisă pentru foști și actuali comuniști. În plus, Marian Lupu a reînnoit recent acuzațiile la adresa PL cu privire la potențiale inițiative anti-statale(renunțarea la statutul de neutralitate, aderarea la NATO și redenumirea unităților administrative).

¹² “Leancă a făcut o declarație cu privire la BEM”, *Unimedia*, 4.12.2014, <http://unimedia.info/stiri/video-leanca-a-facut-o-declaratie-cu-privire-la-bem-85439.html>, accesat la 3.02.2015.

¹³ Ex-premierul Ion Sturza, invitat în PROFunzime. Urmareste emisiunea integral, *Protv.md*, 28.01.2015, <http://inprofunzime.md/stiri/politic/ex-premierul-ion-sturza-invitat-in-profunzime-urmareste-emisiunea---855791.html>, accesat la 2.02.2015; Sturza: Ilan Shor trebuie încătușat mâine dimineață!, *Agora.md*, 26.01.2015, <http://agora.md/stiri/5685/sturza-ilan-shor-trebuie-incatusat-maine-dimineata>, accesat la 2.02.2015.

Opoziția („ne”) constructivă

Partidul Comuniștilor din Republica Moldova

Susținerea coaliției de guvernare PD-PLDM de către PCRM se bazează probabil pe o înțelegere personală între Vladimir Voronin și Vlad Plahotniuc. Cel mai evident indiciu pentru existența unui astfel de acord este faptul că PCRM nu a primit nimic. Inițial, liderul PCRM, Vladimir s-a arătat dispus să accepte orice aranjament care să permită accesul la guvernare sau obținerea unor funcții la conducerea unor instituții din eșalonul doi al puterii (Centrul Anticorupție, Curtea de Conturi, Comisia Electorală Centrală, Audiovizualul și CO - Radio și Televiziunea Publică) în schimbul voturilor care vor fi acordate pentru alegerea președintelui în 2016. Însă la 23 ianuarie 2015, când a fost anunțată noua coaliție, Voronin a renunțat la pretențiile cu privire la funcții și comuniștii și-au dat voturile pentru alegerea noului președinte al parlamentului (Andrian Candu, membru PD). În plus, documentul care stă la baza creării *Alianței Politice pentru o Moldovă Europeană* nu face nicio referire la ce va primi PCRM în schimbul susținerii guvernului.

Presa și o parte din comentarii politici au avansat ideea că Voronin a fost șantajat pentru a susține coaliția PD-PLDM. Familia Voronin are achiziții imobiliare în Occident pe care nu le poate justifica. Pe numele fiului liderului PCRM, Oleg Voronin a fost declanșată urmărirea penală, în 2010, pentru evaziune fiscală și spălare de bani¹⁴.

În același timp, liderul comuniștilor este conștient de faptul că nu poate să evite colaborarea cu partidele europene chiar dacă rămâne în opoziție. PCRM riscă să se scindeze pentru a crea o fracțiune (susținută cel mai probabil de Vlad Plahotniuc) care să voteze președintele¹⁵. Un alt scenariu ar putea consta în slăbirea PCRM este migrația unor deputați comuniști către PD.

PCRM are și nevoie de susținere financiară. Partidul nu a fost la guvernare în ultimii 5 ani și cel mai important finanțator al acestuia a rămas fiul lui Vladimir Voronin, Oleg, după ce

¹⁴ Cheltuielile lui Oleg Voronin, subiect de dosar penal, *Timpul*, 25.02.2010, <http://www.timpul.md/articol/cheltuielile-lui-oleg-voronin-subiect-de-dosar-penal-6942.html>, accesat la 28.01.2015; Pact cu diavolul la Chișinău. Protocolul secret al acordului de coaliție, *Puterea*, 28.01.2015, <http://www.puterea.ro/politica/pact-cu-diavolul-la-chisinau-protocolul-secret-al-acordului-de-coalitie-107876.html>, accesat la 28.01.2015.

¹⁵ Într-un interviu, publicat în decembrie 2014, Vladimir Voronin l-a acuzat pe Vladimir Plahotniuc că a susținut financiar apariția fracțiunii Partidului Comuniștilor Reformatori; Primul interviu al lui Vladimir Voronin pentru TIMPUL: „AȘ vrea să fie deschise hotarele cu toate țările din UE și UV”, *Timpul*, 25.12.2014, <http://www.timpul.md/articol/primul-interviu-al-lui-vladimir-voronin-pentru-timpul-a-vrea-sa-fie-deschise-hotarele-cu-toate-arile-din-ue-i-uv-67851.html>, accesat la 21.01.2015.

în vara lui 2014, liderul partidului a dejucat o tentativă a lui Mark Tkaciuk și a unor oameni de afaceri locali de a prelua șefia partidului. În același timp, Voronin nu a avut în campania electorală nici sprijinul financiar al Federației Ruse. Fostul președinte nu este agreat de liderul de la Kremlin, după ce în 2003 a refuzat să semneze Memorandumul Kozak cu privire la soluționarea conflictului din Transnistria, cu doar câteva ore înainte de sosirea lui Vladimir Putin la Chișinău.

Vladimir Voronin și PCRM nu se află într-o poziție favorabilă nici în raport cu Igor Dodon și PSRM. Relația cu Dodon este percepută din perspectiva animozităților personale de către Voronin, care după ce a sprijinit ascensiunea lui Dodon în PCRM și în politică a fost trădat. PSRM a fost construit prin cooptarea unor foști comuniști și este partidul care a preluat de la PCRM rolul de candidat-pion al Rusiei în politica internă de la Chișinău, după ce Moscova s-a distanțat de liderul comuniștilor. Migrația membrilor PCRM către PSRM continuă și după alegerile parlamentare din 2014.

Un alt factor care trebuie luat în considerație în ceea ce privește PCRM este vârsta înaintată a liderului acestuia și faptul că acesta a refuzat să creeze succesori tineri care să preia conducerea partidului după retragerea sa. Există posibilitatea ca Voronin să instrumenteze o retragere lentă din viața politică, fără a lua în calcul viitorul partidului. Voronin vrea să beneficieze de anumite garanții în momentul în care se va retrage. Aceste garanții pot fi doar protecția în fața unor eventuale acțiuni în justiție împotriva familiei sale.

În prezent Voronin are de ales între prezența partidului într-o „opoziție constructivă”, care asumă o poziție de centru prin susținerea proiectului de integrare europeană a Republicii Moldova și opoziția „de război” care promovează aderarea la Uniunea Economică Eurasiatică. Această poziție de centru îi asigură și sprijin financiar pentru partid, în contextul în care în 2015 vor avea loc alegeri locale în Republica Moldova iar PCRM trebuie să lupte pentru a obține susținerea electorală pierdută în favoarea PSRM.

Partidul Socialiștilor din Republica Moldova

Partidul condus de Igor Dodon este cel care a reușit în doar câteva luni să ajungă de la 1% în sondajele electorale la 25 de mandate de deputați. Succesul de la alegerile parlamentare nu este însă un indiciu clar al faptului că partidul lui Dodon se va menține în poziția de câștigător al scenei politice de la Chișinău sau că sprijinul Rusiei este suficient pentru a face

față ingineriilor electorale locale. Igor Dodon nu este un personaj cu mult diferit de politicienii-oameni de afaceri din Republica Moldova. A fost implicat în diverse acte de corupție în perioada în care a fost ministru al economiei¹⁶. În plus, partidul lui Dodon a fost creat în grabă, la fel și listele electorale ale acestuia¹⁷, situație care nu garantează o loialitate deplină a deputaților față de lider sau de partid. Ca ministrul al economiei, Igor Dodon a purtat negocieri pentru semnarea Acordului de Asociere cu UE, ulterior a declarat că aderarea Republicii Moldova la Uniunea Eurasiatică reprezintă o utopie. Igor Dodon și Zinaida Greceanii, principalele figuri ale PSRM au părăsit PCRPM în 2012, pentru a vota un președinte susținut de o coaliție pro-europeană¹⁸. Acest balans, chiar și declarativ între UE și Rusia nu poate să nu ridice suspiciuni la Moscova. Totuși nu trebuie neglijat faptul că „acum, în Parlament, avem o coloană a V-a veritabilă a Rusiei, o extensie a Kremlinului, care dimineața primesc pe fax instrucțiunile de la Moscova – așa-numiții socialiști ai lui Dodon, care nu sunt o opoziție de stânga, ci o coloană a V-a, care acționează pe banii Moscovei, pe instrucțiunile Moscovei. Și dacă ai 20% din Parlamentul de la Chișinău, zi de zi, distructivitatea va fi mai prezentă”¹⁹.

Concluzii

Perspective pentru politica internă

Ingenieria electorală care a avut ca rezultat rămânerea în afara parlamentului a unor forțe politice pro-rusești și faptul că Voronin și PCRPM susțin o coaliție de guvernare pro-europeană arată că Rusia a pierdut o parte din influența și instrumentele pe care le-a utilizat în trecut pentru a determina rezultatele alegerilor și a construi coaliții de guvernare în Republica Moldova. Se poate vorbi de o forma de naționalizare a afacerilor politice din Republica Moldova, în care rolul cel mai important îl are elementul local. Una dintre explicațiile pentru această situație este apariția oligarhilor locali, care controlează politicul pentru a obține noi afaceri sau pentru a le proteja pe cele deja existente.

¹⁶ “Cine sunt deputații din noul parlament”, 5.12.2014, *Timpul*, <http://www.timpul.md/articol/cine-sunt-deputatii-din-noul-parlament-67003.html>, accesat la 21.01.2015.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Nicu Popescu, Moldova: a narrow win for pro-Europeans, http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Alert_51_Moldova_01.pdf, ccesat la 5.02.2015.

¹⁹ Ion Sturza, fost premier: Rușii au acaparat miniștrii liderilor politici de dreapta de la Chișinău, Digi 24, 4.01.2015, <http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Extern/Europa/Ion+Sturza+Rusii+manipulare+lideri+politici+proeuropeni>, accesat la 25.01.2015

Prezența la guvernare a unei coaliții minoritare va avea ca efect confruntarea permanentă cu amenințarea instabilității guvernamentale. PCRM și Vladimir Voronin nu vor susține necondiționat actele guvernării, iar supraviețuirea cabinetului va fi un instrument de șantaj permanent al lui Voronin. În acest context energia și atenția membrilor cabinetului vor fi concentrate pe strategiile de supraviețuire și nu pe implementarea reformelor. Situația nu-l elimină total din jocul guvernării pe Mihai Ghimpu și Partidul Liberal, care ar putea susține anumite acte ale guvernării în schimbul ajutorului acordat pentru candidatura lui Chirtoacă la primăria capitalei. PL-ul va fi folosit ca instrument de șantaj la adresa PCRM, în situațiile în care Voronin nu va gira deciziile coaliției PLDM-PD, dar și pentru că Vlad Filat va încerca să nu-i permită lui Vladimir Plahotniuc să acapareze toate pârghiile guvernării. Cel puțin până la alegerile locale din 2015, PL va continua să graviteze în jurul coaliției de guvernare. Nu este total exclusă nici revenirea PL într-o coaliție pro-europeană.

Un alt element care trebuie luat în considerație în analiza proceselor politice din Republica Moldova este testul alegerilor locale din 2015. Acesta anunță rezultate promițătoare pentru Igor Dodon la primăria Chișinăului și pentru PSRM la nivel național.

Testul alegerilor locale ar putea aduce un rezultat problematic pentru PLDM, ca răspuns al alegătorilor la decizia de a crea o alianță cu termeni neclari cu PCRM. Scorul obținut de PLDM ar putea fi influențat și de menținerea sau nu a lui Iurie Leancă în funcția de premier și de performanțele Republicii Moldova în procesul de aderare la UE de la summit-ul de la Riga din mai 2015 (depunerea sau nu a candidaturii pentru aderare). PLDM ar putea fi perceput ca un actor care deraiază cursul de integrare europeană.

PCRM chiar dacă va beneficia de sprijinul financiar al lui Vladimir Plahotniuc, în situația celei mai avantajoase predicții va menține scorul de la scrutinul parlamentar din 2014, dar există puține șanse ca procesul de disoluție electorală și prin părăsirea partidului să nu continue. Partidul va fi folosit pentru a nu permite PSRM să acumuleze și mai multe voturi, prin comparație cu alegerile parlamentare din 2014. PL se va menține probabil la scorurile anterioare pentru că reprezentantul unui electorat cu opțiuni constante. Există însă și posibilitatea ca liderul Mihai Ghimpu să fie perceput de către electorat ca un personaj cu izbucniri emoționale care pune orgoliul personal sau interesele de afaceri mai presus decât viitorul european al Republicii Moldova.

Geopolitica care nu se învâрте în jurul politicii moldovenești

Liderii partidelor pro-europene abordează chestiunea cu privire la configurația coaliției, exclusiv din perspectivă locală, făcând abstracție de evoluțiile politice și de securitate din regiune. Pro-europenii de la Chișinău nu par să fi învățat nimic din experiențele Ucrainei și Georgiei, pentru care orientarea de politică externă pro-occidentală a avut drept consecințe războaie sau anexiuni teritoriale. De asemenea, revoluțiile din Georgia și Ucraina nu par să fie un semnal pentru modul în care pro-europenii de la Chișinău ar trebui să implementeze reforme pentru eliminarea corupției. Faptul că Republica Moldova nu are graniță comună cu Federația Rusă și că Ucraina a încercuit strategic și militar Transnistria sunt percepute ca avantaje indirecte pentru Republica Moldova. Liderii politici de la Chișinău par să profite de situația din Ucraina, de faptul că Rusia este ocupată cu războiul din statul vecin pentru a regla interesele politice și afacerile locale din Republica Moldova.

Perspective sumbre pentru integrarea europeană

Este puțin probabil ca noua coaliție de guvernare să implementeze reformele anti-corupție atât de dorite de populația Republicii Moldova. Cel mai clar indiciu în acest sens este faptul că cele două partide care au creat coaliția de guvernare nici măcar nu au încercat să-și creeze o imagine publică favorabilă. Pe primul loc pe listele electorale ale PLDM și PD au fost plasate cele două persoane care au o imagine negativă în rândul populației din cauza averilor impresionante acumulate în circumstanțe nebuloase. În plus negocierile îndelungate pentru formarea unei coaliții pro-europene și crearea unui guvern minoritar susținut de PCRM au arătat o preocupare minimă pentru imaginea politicianilor și a partidelor și lupta acerbă pentru împărțirea puterii. Nu este însă posibilă nici revenirea la situația din perioada regimului PCRM pentru că o serie de reforme au deja lansate, iar presiunea opiniei publice pentru continuarea acestora este mare.

Este puțin probabil ca Republica Moldova să depună cererea pentru statutul de candidat la integrarea în Uniunea Europeană la Summit-ul de la Riga din mai 2015 pentru că cei mai importanți actori ai UE nu sunt dispuși să accepte o nouă lărgire, dar și pentru că elitei aflate la guvernare în Republica Moldova îi este mai convenabilă plasarea Chișinăului în afara condițiilor de aderare care ar presupune implementarea de reforme. UE ar putea accepta depunerea unei cereri de aderare doar în cazul în care situația din Estul Ucrainei ar escalada iar sancțiunile nu vor determina Rusia să renunțe la ofensiva militară. Bruxelles-ul ar putea accepta

cererea Republicii Moldova și în situația, puțin probabilă, în care viitorul guvern va lansa un proces de reforme radical. Opțiunea unei politici externe multivectoriale cu accente pe o integrare limitată în UE va fi probabil noua strategie a coaliției de guvernare. Situația va fi considerată acceptabilă și de Moscova doar pentru că este preferabilă unei poziții clar europene.

Referințe

Nicu Popescu, Moldova: a narrow win for pro-Europeans, http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Alert_51_Moldova_01.pdf, accesat la 5.02.2015.

В интересах Молдовы. О позициях, принципах, на которых сегодня настаивают коммунисты в эксклюзивном интервью газете «Пульс», рассказал третий президент Молдовы, председатель ПКРМ, Владимир Воронин, <http://www.pcrm.md/main/index.php?action=news&id=8554>, accesat la 5.02.2015.

Afacerile de familie și interesele ascunse ale noilor deputați (II). Business-urile pro-europenilor, *Ziarul de gardă*, 18.12.2014, <http://www.zdg.md/editia-print/investigatii/doc-afacerile-de-familie-si-interesele-ascunse-ale-noilor-deputati-ii-business-urile-pro-europenilor>, accesat la 6.02.2015.

Alegerile parlamentare în Moldova din 30 noiembrie 2014, *Alegeri.md*, accesat la 5.02.2015.

“Cine sunt deputații din noul parlament”, 5.12.2014, *Timpul*, <http://www.timpul.md/articol/cine-sunt-deputatii-din-noul-parlament-67003.html>, accesat la 21.01.2015.

Cheltuielile lui Oleg Voronin, subiect de dosar penal, *Timpul*, 25.02.2010, <http://www.timpul.md/articol/cheltuielile-lui-oleg-voronin-subiect-de-dosar-penal-6942.html>, accesat la 28.01.2015.

“Cât costă fotoliul de deputat? Cele mai scumpe mandate revin PDM – 1,8 mln. lei și PLDM – 1,6 mln. de lei”, 10.12.2014, <http://anticoruptie.md/investigatii-jurnalistice/cat-costa-fotoliul-de-deputat-cele-mai-scumpe-mandate-le-revin-pdm-18-mln-lei-si-pldm-16-mln-de-lei/#sthash.ebqwjbwK.dpuf>, accesat la 20.01.2015.

Ex-premierul Ion Sturza, invitat în PROFunzime. Urmarește emisiunea integral, *Protv.md*, 28.01.2015, <http://inprofunzime.md/stiri/politic/ex-premierul-ion-sturza-invitat-in-profunzime-urmareste-emisiunea---855791.html>, accesat la 2.02.2015.

Elections in Moldova were generally well administered, in a campaign influenced by geopolitical aspirations, say international observers, 1.12.2014, <http://www.osce.org/odihr/elections/128526>, accesat la 21.01.2015.

Ghimpu, după negocieri cu PLDM și PD: Vrem să aducem procuror un cetățean European, *Independent.md*, 14.01.2015, <http://independent.md/ghimpu-dupa-negocieri-cu-pldm-si-pd-vrem-sa-aducem-procuror-un-cetatean-european/#.VLeIwtKsVWI>, accesat la 15.01.2015.

Igor Boțan în Ce cuprinde acordul guvernării minoritare?, *Radio Europa Liberă*, 26.01.2015, <http://www.europalibera.org/content/article/26814457.html>, accesat la 26.01.2015.

Monstruoasa coaliție sau cum anti-europenii au preluat puterea în Moldova, *Timpul*, 24.01.2015, <http://www.timpul.md/articol/monstruoasa-coaliie-sau-cum-anti-europenii-au-preluat-puterea-in-moldova-68856.html>, accesat la 26.01.2015.

Ion Sturza, fost premier: Rușii au acaparat miniștile liderilor politici de dreapta de la Chișinău, Digi 24, 4.01.2015, <http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Extern/Europa/Ion+Sturza+Rusii+manipulare+lideri+politici+proeuropeni>, accesat la 25.01.2015.

Iurie Leancă urmează să se întâlnească cu reprezentanții PCRM, *Unimedia.md*, 9.02.2015, <http://unimedia.info/stiri/iurie-leanca-urmeaza-sa-se-intalneasca-cu-reprezentantii-pcrm-88305.html>, accesat la 9.02.2015.

“Leancă a făcut o declarație cu privire la BEM”, *Unimedia*, 4.12.2014, <http://unimedia.info/stiri/video-leanca-a-facut-o-declaratie-cu-privire-la-bem-85439.html>, accesat la 3.02.2015.

Pact cu diavolul la Chișinău. Protocolul secret al acordului de coaliție, *Puterea*, 28.01.2015, <http://www.puterea.ro/politica/pact-cu-diavolul-la-chisinau-protocolul-secret-al-acordului-de-coalitie-107876.html>, accesat la 28.01.2015.

Primul interviu al lui Vladimir Voronin pentru TIMPUL: „Aș vrea să fie deschise hotarele cu toate țările din UE și UV”, *Timpul*, 25.12.2014, <http://www.timpul.md/articol/primul-interviu-al-lui-vladimir-voronin-pentru-timpul-a-vrea-sa-fie-deschise-hotarele-cu-toate-arile-din-ue-i-uv-67851.html>, accesat la 21.01.2015.

Sturza: Ilan Shor trebuie încătușat mâine dimineață!, *Agora.md*, 26.01.2015, <http://agora.md/stiri/5685/sturza-ilan-shor-trebuie-incatusat-maine-dimineata>, accesat la 2.02.2015.